

نقش گیاهان دارویی در کارآفرینی روستایی مطالعه موردی شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه

The Role of Medicinal Plants in Rural Entrepreneurship: A Case Study of Dalahu County in Kermanshah Province

هایده حیدری^۱، آئیش عزمی^{۲*}

۱. کارشناس ارشد، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۲. دانشیار، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران ، (نگارنده مسئول)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۱/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۴/۲۰ - شناسانه برنمود رقمی: 10.22092/mpt.2026.372458.1218

چکیده

حیدری، ه.، عزمی، آ.، نقش گیاهان دارویی در کارآفرینی روستایی مطالعه موردی شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه
نشریه علمی فناوری گیاهان دارویی ایران، دوره ۷- شماره ۲- پیاپی ۱۳- پائیز و زمستان ۱۴۰۳ صفحه: ۱۱۶-۱۰۵

از دیرباز استفاده و مصرف گیاهان داروئی کاربرد زیادی داشته و همواره مورد توجه مردم بومی قرار داشته است. با توجه به اینکه بیشتر بهره‌برداری از این گیاهان در نواحی روستایی است لذا بررسی تأثیرات و عوامل موثر بر رونق و تأثیر آن بر توسعه نواحی روستایی از اهمیت زیادی برخوردار بوده است. با این اوصاف این تحقیق به بررسی نقش گیاهان دارویی در کارآفرینی روستایی در شهرستان دالاهو می‌پردازد. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بوده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد که برابر با ۱۵۷ نفر از اهالی روستاهای توتشامی، کامران بیگ و برود سفلی بوده است. روایی تحقیق با استفاده از نظر متخصصان جغرافیا و علوم اجتماعی تأیید شد و پایایی تحقیق با کمک آلفای کرونباخ (۰/۷۳) بوده است. روش نمونه‌گیری در روستاها تصادفی ساده بود. نتایج حاکی از اثرات مثبت گیاهان دارویی بر اقتصاد و درآمد و اشتغال روستاییان داشته است. در بعد فرهنگی آشنایی با گیاهان دارویی و مشارکت زنان در اقتصاد جامعه و در بعد اجتماعی بهبود آگاهی‌های سلامت و بهداشتی در کنار نقش آفرینی زنان در عرصه‌های روستایی از اهمیت زیادی برخوردار است. یافته‌های حاصل از همبستگی اسپیرمن نشان از رابطه معنی داری در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۵ بین بهره‌برداری از گیاهان دارویی و متغیرهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی دارد و یافته‌های رگرسیون نشان از اهمیت بیشتر متغیرهای اقتصادی نسبت به دو متغیر دیگر دارد.

واژه‌های کلیدی: گیاهان دارویی، بعد اقتصادی، بعد اجتماعی، بعد فرهنگی، شهرستان دالاهو

آدرس پست الکترونیکی نگارنده مسئول: a.azmi@razi.ac.ir

مقدمه

استفاده از گیاهان برای درمان بیماری‌ها قدمتی دیرینه دارد، به طوری که لوح‌های گلی مربوط به ۵۰۰۰ سال پیش، کاربرد حدود ۱۰۰۰ داروی گیاهی را در درمان بیماری‌ها نشان می‌دهد. امروزه حدود ۸۰ درصد از جمعیت دنیا عمدتاً در کشورهای در حال توسعه از فرآورده‌های گیاهی استفاده می‌کنند. عدم موفقیت کامل داروهای شیمیایی، در درمان بیماری‌های مزمن و صعب‌العلاج و همچنین سهولت دسترسی به فرآورده‌های گیاهی سبب افزایش مصرف ترکیبات با منشأ طبیعی شده است (Abdollahi, 2020). گیاه دارویی سه جنبه کاربردی دارد: طبی، ادویه‌ای، عطری و برخی در آن واحد دو یا سه جنبه را دارند. گیاهان دارویی در طول تاریخ بشر، همیشه با انسان قرابت خاصی داشته و آثار دارویی و موارد استفاده آن بر هیچکس پوشیده نیست، پیش‌بینی می‌شود چشم انداز استفاده از گیاهان در آینده رو به افزایش باشد (Zolfaghari et al., 2013). گیاهان دارویی از مهم‌ترین محصولات اقتصاد کشاورزی کشور بوده و از آنجا که بخش کشاورزی از نظر تامین نیازهای مردم، تامین مواد اولیه صنایع، اشتغال افراد، ایجاد درآمد حائز اهمیت است لذا استفاده مناسب از این سرمایه ارزشمند می‌تواند سبب کاهش نابرابری درآمدی و ایجاد ثبات اقتصادی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به سایر نقاط دیگر باشد که در حال حاضر گریبان‌گیر بسیاری از نواحی شهری شده است. با توجه به گسترش گردشگری گیاهان، گیاهان دارویی و

گردشگری سلامت اهمیت خاصی پیدا کرده است. همچنین مطالعات نشان می‌دهند که برخی کشورهای در حال توسعه پیشرفت خوبی در زمینه گردشگری گیاهان دارویی داشته‌اند. به عنوان مثال کشور چین سالیانه گردشگران زیادی را به خود دعوت می‌کند و نه تنها گردشگران را با باورها، آداب و رسوم باستانی خود آشنا می‌کند بلکه آنان را با سبک زندگی امروزی، فرهنگ و نحوه مرادوات خود همراه می‌کند (Azadeh Ghahfarkhi, 2021).

پتانسیل گیاهان دارویی و معطر (زعفران^۱؛ گل محمدی^۲، رازیانه^۳، مرزنجوش^۴ و...) به عنوان یک کاتالیزور برای توسعه روستایی، افزایش درآمد نقدی خانوار و بهبود معیشت در میان جوامع فقیر و به ویژه در میان زنان، جوانان فقیر و به حاشیه رانده شده و کشاورزان بی‌زمین به طور فزاینده‌ای به رسمیت شناخته شده است زیرا به طور معمول کشت این محصولات، بازده اقتصادی دو تا سه برابر بیشتر از بازده محصولات غذایی اساسی را به دنبال داشته است. بدیهی است که با تلاش‌های موثر در زمینه توسعه گیاهان دارویی و ارتقا آن، کاهش مهاجرت از دستاوردهای دیگر آن می‌باشد. از منظر اجتماعی توسعه زراعت گیاهان دارویی با افزایش اشتغال و کاهش مهاجرت روستاییان به شهر به دلیل فراهم کردن بازار و سرمایه گذاری لازم در زمینه کشت گیاهان دارویی همراه می‌باشد (Korani, 2023) برای قرن‌ها، داروهای گیاهی تنها منبع در

^۱Crocus sativus

^۲Rosa damascena

^۳Foeniculum vulgare

^۴Origanum majorana

این باورند که بازار متقاضیان دارویی در کشور و کشورهای دیگر بالاست و به منظور توسعه صنعت گیاهان دارویی که اشتغال زایی و ارزش افزوده بالایی را به دنبال دارد.

با بررسی نقش گیاهان دارویی بر کار آفرینی پایدار روستایی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که با ایجاد دهکده گیاهان دارویی به دلیل اینکه صنعت گیاهان دارویی منبع عظیم اقتصادی و با ارزش افزوده بسیار بالا در ایران محسوب می‌شود و مورد توجه جامعه امروزی است (Razaghi Botkhani & Koocheki, 2022) Abbasi و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که بوم مدل کسب و کار یکی از الگوهای است که به کارآفرینان در مدیریت کسب و کار در حوزه گیاهان دارویی در مراحل مختلف کمک می‌کند، چراکه تا حد زیادی بر پایداری کسب و کارها و نیز تداوم اشتغال کارکنان موثر است. بوم مدل کسب و کار ابزاری برای توصیف، تجزیه و تحلیل، و طراحی مدل کسب و کار است.

در تحقیقی دیگر بررسی نقش کارآفرینی کشت گیاهان دارویی (شیرین بیان^۵) در منابع طبیعی نشان داد که گیاهان دارویی امکان ارزش افزوده فراوانی را به همراه دارند و می‌توانند ابزار توسعه‌ای مناسبی برای روستاها محسوب شوند. Kakavand و Mehrabi (۲۰۲۰) در تحقیقی دیگر کشت گیاهان دارویی به عنوان یکی از گزینه‌های توسعه اقتصادی محلی و پایداری از طریق ایجاد اشتغال، احیای اقتصاد روستایی و درآمدزایی برای کسب و کارهای کوچک

دسترس برای درمان درد و احساسات بوده‌اند. امروزه با وجود پیشرفت داروهای مصنوعی، گیاهان دارویی و داروهای مشتق از آنها به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد، به طوری که در برخی کشورها گیاهان دارویی از داروها و سیستم‌های درمانی جدا نشدنی است (Saify, 2015). (Nabiabad et al., 2015)

گیاهان دارویی یکی از منابع بسیار ارزشمند در گستره وسیع منابع طبیعی ایران هستند که در صورت شناخت علمی، کشت، توسعه و بهره‌برداری صحیح نقش مهمی در سلامت جامعه، اشتغال زایی و صادرات غیرنفتی داشته باشند. گیاهان دارویی علاوه بر نقشی که در بهبود سلامت و کیفیت زندگی انسان‌ها دارند نقش حیاتی آن در ایجاد اشتغال اجتناب ناپذیر است (Razaghi Borkhani, 2023). یکی از اساسی‌ترین و کاربردی‌ترین مفاهیم مورد نیاز جامعه امروز کارآفرینی است که به اعتقاد کارشناسان «موتور توسعه اقتصادی» جامعه امروز می‌باشد. کار آفرینی می‌تواند موجب رشد و توسعه اقتصادی کشورها، افزایش بهره‌وری، ایجاد اشتغال و توسعه رفاه اجتماعی گردد (Mozani, 2016). چرخه کارآفرینی با یک کارآفرین آغاز می‌شود که یک فرصت را کشف می‌کند، سازمانی را جهت پیگیری این فرصت ایجاد می‌کند، منابع مورد نیاز را جمع‌آوری می‌کند، یک طرح عملی را پیاده می‌سازد، ریسک‌ها و نتایج مثبت کار را محاسبه می‌کند و تمام این کارها را در یک بازه زمانی معین انجام می‌دهد (Mozani, 2016).

Alipoor Khesht و همکاران (۲۰۲۳) بر

^۵Glycyrrhiza glabra

نمودار ۱: مدل مفهومی تحقیق

آینده خود با رویکرد نظری و روش‌شناختی سازگار و مورد حمایت تجربی تجهیز می‌کند. Mathur و Rathore (۲۰۱۸) نشان دادند توسعه کارآفرینی در گیاهان دارویی و معطر رویکردی برای توسعه نیروی انسانی و تربیت جوانان برای ریسک‌پذیری و مدیریت کارآمد منابع است. کارآفرینی در گیاهان دارویی و معطر شامل تولید، فرآوری، بازاریابی، تجارت و توزیع مواد اولیه و همچنین تامین نهاده‌ها و خدمات می‌باشد. بررسی ماهیت و میزان درگیری کارآفرینانه می‌تواند به یک رویکرد مفهومی قوی جهت درک بهتری از فرآیندهای روستایی تبدیل شود (Gaddefors & Anderson, 2018).

نتایج مطالعه دیگر نشان داد که مردم محلی

به عنوان محصولات جدید و جایگزین می‌دهد.

Mouraviev و Avramenko (۲۰۲۰)

در تحقیقی با مضمون کارآفرینی روستایی به این نتیجه رسیده‌اند که جمعیت روستایی بخش عمده‌ای در هند را تشکیل می‌دهد. استراتژی‌های معیشتی این بخش وسیع عمدتاً به کشاورزی وابسته‌اند. رشد در این بخش کشاورزی طی یک دهه اخیر روندی کاهشی را نشان داده است. این امر تأثیر زیادی بر تولید داخلی، اشتغال و غیره داشته است.

Fink و Lang (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان

نقش سرمایه اجتماعی در داخل و بین سطوح نهادی کارآفرینی اجتماعی روستایی به محققان فعال در تقاطع کارآفرینی اجتماعی و توسعه روستایی اطلاع می‌دهد و آنها را برای مطالعات

جدول ۱. متغیرهای تحقیق

متغیر	موانع
جذب روستا، کارفرمی روستا، صادرات گیاهان دارویی، اقتصاد محلی روستا، افزایش درآمد اهالی روستا، افزایش سرمایه گذاری در گیاهان دارویی، توجه دولت به گیاهان دارویی، نامناسب بودن تسهیلات و امکانات، کاهش فقر خانوارهای روستا، توانمندسازی زنان، حمایت دولت در تولید گیاهان دارویی، رونق اقتصادی در روستا، اشتغال زایی در روستا، پیشرفت روستا ناشی از تولید گیاهان دارویی	فرهنگی
کاهش استفاده از داروهای شیمیایی، میزان نارضایتی مردم از گیاهان دارویی، افزایش انگیزه برای استفاده از داروهای گیاهی، کم شدن مهاجرت روستائیان، افزایش میزان کار زنان روستا، تقلید زنان روستا در تولید گیاهان دارویی، استقبال مردم از داروهای گیاهی، بهبود روحیه مردم روستا، باورها و هنجارهای روستا در زمینه گیاهان، مشارکت و اشتغال زنان در امر تولید گیاهان دارویی، حمایت اجتماعی در تولید گیاهان دارویی	اجتماعی و سلامت
تأثیر مثبت در روستاها، تمایل به فعالیت در گیاهان دارویی، مهارت‌های آموزش در کارآفرینی گیاهان دارویی، میزان ارتباط گیری مسئولان روستا با دولت، استفاده اهالی روستا از گیاهان دارویی، آگاهی نسبت به استفاده از داروهای گیاهی، آگاهی شما نسبت به تأثیرات منفی داروهای شیمیایی، آگاهی شما نسبت به خواص داروهای گیاهی، رضایت مردم نسبت به مصرف گیاهان دارویی، آگاهی مردم نسبت به مصرف گیاهان دارویی، اشتغال زایی و تولید گیاهان دارویی، تعامل مردم به مصرف گیاهان دارویی	اجتماعی و سلامت

کشور بنگلادش دانش غنی از گیاهان دارویی داشته و از این گیاهان برای مراقبت‌های اولیه بهداشتی خود استفاده می‌کردند. بنابراین، مستندسازی دانش سنتی گیاهان دارویی برای اهداف درمانی بیشتر مهم است (Sultana & Rahman, 2017).

شهرستان دالاهو مخزنی از انواع گیاهان دارویی مختلف است که می‌تواند منبع درآمدی

فوق‌العاده‌ای برای مردم بومی باشد. داروهای گیاهی و خوراکی خودرو بدون استفاده از مواد و سموم و کودهای شیمیایی در طبیعت سالم رشد یافته‌اند و با مصرف درست و به جا قادر به جلوگیری و درمان برخی بیماری‌ها حتی از نوع صعب‌العلاج هستند. وجود گیاهان دارویی در عرصه‌های منابع طبیعی فرصت مناسبی برای برخی بهره‌برداران است تا با تهیه و دسته‌بندی

جدول ۲. حجم نمونه

نام روستا	تعداد خانوار	تعداد نمونه
توتشامی	۸۵	۶۰
کامران بیگ رضا	۵۲	۴۴
بروند سفلا	۶۰	۵۳

آن‌ها درآمدی کسب و به سلامت مردم کمک کنند. لذا با این اوصاف این تحقیق با هدف بررسی نقش گیاهان دارویی در کارآفرینی روستایی در شهرستان دالاهو تدوین شده است. در شکل ۱ مدل مفهومی تحقیق نمایش داده می‌شود.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر با توجه به ماهیت موضوع، کاربردی بوده و از نظر روش، در زمره پژوهش‌های توصیفی است. متغیرها و ابعاد تحقیق در سه بخش اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به بررسی تاثیرات گیاهان دارویی بر کارآفرینی روستایی دهستان گوران در شهرستان دالاهو می‌پردازد (جدول ۱).

در این پژوهش جامعه آماری شامل روستاهای توتشامی، برونند علیا، برونند سفلی و کامران بیگ‌رضا با ۹۱۰ نفر جمعیت و ۲۶۳ خانوار می‌باشد. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران محاسبه شد. روش نمونه‌گیری، تصادفی ساده بوده است. طبق فرمول کوکران حجم نمونه ۱۳۰/۴۵ است که برای بهبود دقت کار ۱۵۷ پرسشنامه پخش شد (جدول ۲).

$$n = \frac{\left(\frac{Z_{\alpha}^2 \times S^2}{2} \right)}{d^2} Z_{\alpha\gamma}$$

در این محاسبات

$\alpha=5\%$ محاسبه شده و برابر ۱/۹۶ است.

مقدار خطای d به صورت پیش فرض ۰/۰۵ در نظر گرفته می‌شود.

P و q برابر با ۰/۵ است

در این پژوهش ابتدا مفاهیم و مبانی نظری از طریق روش کتابخانه‌ای مورد بررسی قرار گرفت و سپس متغیرها و شاخص‌ها شناسایی شدند و برای جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه مربوطه تهیه و تنظیم شد و به روش میدانی اطلاعات جمع‌آوری شد. سوالات پرسشنامه به صورت بسته و دامنه پاسخ‌ها در محدوده طیف لیکرت از عالی تا خیلی ضعیف تنظیم شده است. برای روایی ابزار تحقیق از کارشناسان و افراد باتجربه در زمینه گیاهان دارویی استفاده شد و برای پایایی نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن باید بالای ۰/۷ باشد (جدول ۳).

نتایج و بحث

جدول ۳. روایی و پایایی تحقیق

طیف لیکرت	میانگین آلفای کرونباخ
اجتماعی و سلامت	۰/۷۵
فرهنگی	۰/۷۳
اقتصادی	۰/۷۷
میانگین	۰/۷۳

در جدول ۴ مشخص است که بهره‌برداری از گیاهان دارویی اثرات اقتصادی موثری بر توسعه نواحی روستایی داشته است. بهبود درآمد، اشتغال، کاهش مهاجرت و توسعه فعالیت و نقش آفرینی اقتصادی زنان از جمله تاثیرات موثر اقتصادی گیاهان دارویی است.

جدول ۴. اثرات اقتصادی گیاهان دارویی بر کارآفرینی روستایی

ردیف	گویه ها	میانگین	نگرش
۱	تولید گیاهان دارویی در جذب سرمایه روستا چه اندازه تاثیر دارد؟	۵۶/۱	خوب
۲	به نظر شما گیاهان دارویی چه میزان تاثیر بر کارآفرینی روستا دارد؟	۵۲/۱	خوب
۳	برنامه ریزی صورت گرفته در بخش صادرات گیاهان دارویی چه اندازه عملی شده است؟	۲۰/۳	بد
۴	به نظر شما چه تاثیری تولید گیاهان دارویی بر روی اقتصاد محلی روستا داشته است؟	۱/۴۹	خوب
۵	تا چه اندازه تولید گیاهان دارویی باعث افزایش درآمد اهالی روستا شده است؟	۱/۳۹	خوب
۶	انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در بخش تولید گیاهان دارویی چه میزان بوده است؟	۱/۵۲	خوب
۷	توجه دولت به برنامه ریزی در بخش گیاهان دارویی چه میزان بوده است؟	۱/۵۴	خوب
۸	نا مناسب بودن تسهیلات و امکانات در جذب سرمایه گذار چه میزان تاثیر دارد؟	۱/۵۲	خوب
۹	کارآفرینی در بخش گیاهان دارویی تا چه اندازه در کاهش فقر خانوارهای روستا تاثیر داشته است؟	۱/۳۲	خوب
۱۰	توانمند سازی زنان در تولید گیاهان دارویی بر رشد اقتصادی خانوارهای روستا چه اندازه تاثیر دارد؟	۱/۴۹	خوب
۱۱	حمایت دولت در تولید گیاهان دارویی و کارآفرینی در این زمینه چه میزان تاثیر داشته است؟	۱/۲۰	خوب
۱۲	تولید گیاهان دارویی تا چه اندازه باعث رونق اقتصادی در روستای مورد مطالعه می شود؟	۱/۴۷	خوب
۱۳	تولید گیاهان دارویی تا چه اندازه باعث اشتغال زایی در روستای مورد مطالعه شده است؟	۱/۵۸	خوب
	کل	۱/۳۳	خوب

جدول ۵. اثرات فرهنگی گیاهان دارویی بر کارآفرینی

ردیف	گویه ها	میانگین	نگرش
۱	تاثیر مثبت گیاهان دارویی در کاهش استفاده از داروهای شیمیایی چه اندازه است؟	۱/۴۷	خوب
۲	میزان نارضایتی مردم در استفاده از گیاهان دارویی چه اندازه بوده است؟	۱/۵۸	خوب
۳	افزایش انگیزه برای استفاده از داروهای گیاهی چه میزان است؟	۱/۴۲	خوب
۴	تا چه حد صادرات و تولید گیاهان دارویی باعث کم شدن مهاجرت روستاییان شده است؟	۱/۴۷	خوب
۵	به نظر شما گیاهان دارویی در افزایش میزان کار زنان روستا چه میزان تاثیر دارند؟	۱/۵۸	خوب
۶	تقلید زنان روستا در تولید گیاهان دارویی چه میزان تاثیر دارد؟	۱/۴۷	خوب
۷	میزان استقبال مردم در استفاده از داروهای گیاهی چه اندازه است؟	۱/۴۷	خوب
۸	استفاده از داروهای گیاهی تا چه اندازه بر روحیه مردم روستا تاثیر داشته است؟	۱/۴۵	خوب
۹	باور ها و هنجار های روستا تا چه اندازه بر میزان کارآفرینی زنان در زمینه گیاهان دارویی دخالت داشته است؟	۱/۶۰	خوب
۱۰	مشارکت و اشتغال زنان در امر تولید گیاهان دارویی چه اندازه موثر بوده است؟	۱/۵۸	خوب
۱۱	حمایت اجتماعی در تولید گیاهان دارویی تا چه میزان نقش داشته است؟	۱/۴۵	خوب
۱۲	میزان استقبال مردم از مصرف گیاهان دارویی تا چه میزان است؟	۱/۷۷	خوب
	کل	۱/۵۲	خوب

جدول ۶. اثرات اجتماعی گیاهان دارویی بر کارآفرینی

ردیف	گویه	میانگین	نگرش
۱	تولید گیاهان دارویی چه تاثیری در روستاها داشته است؟	۱/۶۰	خوب
۲	چه میزان اهالی روستا موافق هستند خودشان در زمینه گیاهان دارویی فعالیت داشته باشند؟	۱/۵۲	خوب
۳	نقش مهارت های آموزش در کارآفرینی گیاهان دارویی چه اندازه بوده است؟	۱/۳۲	خوب
۴	میزان ارتباط گیری مسئولان روستا با دولت برای برنامه ریزی در بخش تولید گیاهان دارویی چه اندازه است؟	۱/۵۲	خوب
۵	اهالی روستا چه میزان از گیاهان دارویی برای درمان بیماری ها استفاده میکنند؟	۱/۳۲	خوب
۶	آگاهی شما نسبت به استفاده از داروهای گیاهی تا چه اندازه است؟	۱/۲۹	خوب
۷	آگاهی شما نسبت به تاثیرات منفی داروهای شیمیایی چه میزان است؟	۱/۳۸	خوب
۸	آگاهی شما نسبت به خواص داروهای گیاهی تا چه میزان است؟	۱/۴۵	خوب
۹	رضایت مردم نسبت به مصرف گیاهان دارویی در روستای مورد مطالعه تا چه میزان است؟	۱/۳۸	خوب
۱۰	تا چه اندازه آگاهی مردم باعث افزایش تمایل مردم به مصرف گیاهان دارویی می شود؟	۱/۳۹	خوب
۱۱	تاچه میزان اشتغال زایی وتولید گیاهان دارویی باعث افزایش تمایل مردم نسبت بمصرف گیاهان دارویی می شود؟	۱/۳۹	خوب
۱۲	تمایل مردم به مصرف گیاهان دارویی در روستای مورد مطالعه تا چه میزان است؟	۱/۳۷	خوب
	کل	۱/۴۰	خوب

گیاهان دارویی از نظر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی تفاوت معنی داری با یکدیگر داشته اند (جدول ۷).

باتوجه به نتایج حاصله رابطه معنی داری بین جدول ۷. آزمون کروسکال والیس

متغیر	درجه آزادی	معنی داری
اقتصادی	۲	۰/۰۲
اجتماعی	۲	۰/۰۱
فرهنگی	۲	۰/۰۳

کشت گیاهان دارویی با مولفه های اقتصادی در سطح ۰/۰۵ و اجتماعی و فرهنگی در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۲ وجود دارد (جدول ۸). در این مرحله از رگرسیون خطی برای

در بعد فرهنگی مشخص است که بهره برداری از گیاهان دارویی منجر به بهبود وضعیت سلامتی مردم روستایی شده است و همچنین سبب بهبود مشارکت اجتماعی زنان در تمامی بخش ها شده است (جدول ۵).

در بعد اجتماعی یافته های حاکی از آن است که این گیاهان توانسته بر روستاها تاثیر اجتماعی بالایی داشته باشد، سبب وحدت و مشارکت بین افراد شده و آگاهی روستاییان را افزایش داده است. این آگاهی به ویژه در زمینه های پزشکی و دارویی بر سلامت روستاییان تاثیر مثبتی گذاشته است (جدول ۶).

نتایج آزمون کروسکال والیس نشان می دهد روستاهای مورد مطالعه در زمینه تاثیرگذاری

جدول ۸. آزمون همبستگی اسپیرمن

متغیر مستقل	وابسته	همبستگی	معنی داری
کشت گیاهان	توسعه اقتصادی	۰/۷۸	۰/۰۳
دارویی	توسعه اجتماعی	۰/۶۹	۰/۰۱
	توسعه فرهنگی	۰/۶۶	۰/۰۲

مولفه موثر در انگیزه افراد در تولید و بهره برداری از گیاهان دارویی است. بعد از آن عامل اجتماعی و در آخر اقتصادی قرار دارد. این نشان می‌دهد که عوامل اقتصادی نقش پررنگ تری در ایجاد انگیزه و رغبت در بین روستاییان داشته‌اند. در مراحل بعدی عوامل اجتماعی و فرهنگی قرار داشته‌اند (جدول ۱۰).

$$Y=0.73-0.485x_1+1.786x_2+0.642x_3$$

جدول ۱۰. مدل رگرسیون

مدل	بی	بتا	t	معنی داری
ضریب ثابت	۰/۷۳		۰/۸۳۱	۰/۰۴۰۷
اقتصادی	۰/۴۸۵	۰/۸۹۲	۱/۶۶۸	۰/۰۲
اجتماعی	۱/۷۸۶	۰/۲۰۵	۵/۷۴۰	۰/۰
فرهنگی	۰/۶۴۲	۰/۱۱۹	۲/۶۱۹	۰/۰۱۰

نتیجه گیری کلی

با توجه به موقعیت خاص و مطلوب اقلیمی و مناطق مختلف آب و هوایی و تنوع گیاهی در شهرستان دالاهو، این شهرستان از گونه های گیاهی زیادی برخوردار است و به همین دلیل اهالی این شهرستان از گذشته بسیار دور به استفاده از گیاهان دارویی توجه خاصی داشته‌اند به شکلی که در بیشتر روستاها مداوای سنتی به وسیله افراد مورد اعتماد با استفاده از منابع گیاهی صورت می‌گیرد بنابراین ناآگاهی کشاورزان شهرستان از مزایای کشت گیاهان دارویی، فقدان صنایع تبدیلی موجب خارج شدن این گیاهان به صورت خام می‌شود و ضرورت دارد تا صنایع تکمیلی گسترش یابند.

استخراج عوامل موثر بر کارآفرینی روستایی استفاده می‌شود. مقدار ضریب تعیین ۰/۵۰ است. نتایج نشان می‌دهد که معادله رگرسیون که حاکی از معنی داری مدل رگرسیون و مناسب بودن داده‌ها برای رگرسیون است (جدول ۹). در بین متغیرها، متغیر اقتصادی مهم‌ترین

جدول ۹. برازش مدل رگرسیون

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	معنی داری
رگرسیون	۱۲/۰۶۴	۲	۶/۰۳۲	۱۸/۵۲	۰/۰۱
باقیمانده	۳۸/۴۵۶	۱۵۴	۰/۲۹۱		
جمع	۴۹/۵۲۰	۱۵۶			

که از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، گیاهان دارویی از طریق توسعه کارآفرینی می‌توانند بر تولید داخلی و اشتغال نیز مؤثر باشند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که بهبود درآمد از طریق تولید و فروش محصولات دارویی، اشتغال زایی برای مردم بومی و محلی، کاهش مهاجرت به واسطه ایجاد درآمد و شغل‌های مرتبط و توسعه فعالیت و نقش آفرینی اقتصادی زنان از طریق کار در مزرعه و فروش محصولات گیاهان دارویی از جمله مزایای اقتصادی کشت این گیاهان بوده‌اند.

در بعد اجتماعی این گیاهان توانسته بر روستاها تاثیر اجتماعی بالایی داشته باشد و میزان مشارکت بین افراد و مردم بومی افزایش داده است. همچنین روستاییان تمایل پیدا کرده‌اند که آگاهی خود را در زمینه کشت و چگونگی مصرف این گیاهان افزایش دهند. این آگاهی به ویژه در زمینه‌های پزشکی و دارویی بر سلامت روستاییان تاثیر مثبتی گذاشته است.

نتایج رگرسیون خطی نشان می‌دهد که ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر کشت و توسعه گیاهان دارویی تاثیر دارد که نقش بعد اقتصادی و اثرات آن بیشتر است. این تحقیق نشان داد که بازار متقاضیان دارویی در کشور و کشورهای دیگر بالاست و به منظور توسعه صنعت گیاهان دارویی که اشتغال زایی و ارزش افزوده بالایی را به دنبال دارد. همچنین یافته‌های این تحقیق نشان دادند که برای گسترش گونه‌های گیاهان دارویی مرتعی می‌توان از کشاورزی چند کارکردی در زمینه گیاهان دارویی برای توسعه کارآفرینی و معیشت روستا بهره گرفت. گیاهان دارویی امکان ارزش افزوده فراوانی را به همراه دارند و می‌توانند ابزار توسعه ای مناسبی برای روستاها محسوب شوند. این تحقیق نیز نشان داد

References

- Abbasi, E. and Momeni Helali, H. ۲۰۲۱. Sustainable entrepreneurship in medicinal plants on job model. National Congress on Medicinal Plants: Mechanization and Processing, Karaj, Iran (in Persian).
- Abdollahi, E., Khodaparast, M., Kiashi, F. and Hoormand, M. ۲۰۲۰. Study on the role of medicinal plants in causing renal side effects. Journal of Medicinal Plants, ۷۲(۴): ۲۴-۱ (in Persian). <https://doi.org/10.29252/jmp.4.72.23>
- Alipoor Khesht, M., Jafari, H. and Alizadeh, K. 2023. The role of medicinal plants in the development of rural settlements based on employment: A case study of villages in Kalat County. Journal of Geographical Sciences (Islamic Azad University, Mashhad Branch), 18(40): 198-212 (in Persian).
- Azade Ghahfarokhi, S.Z., Seyedeh Fatemeh, K. and Jalaaladdin, F. 2021. Medicinal plants in Chaharmahal and Bakhtiari and their role in tourism development and employment. Journal of Shabak, 6: 1-23 (in Persian).
- Gaddefors, J. and Anderson, A.R. 2019. Romancing the rural: Reconceptualizing rural entrepreneurship as engagement with context(s). The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, 20(3): 159-169. <https://doi.org/10.1177/1465750318785545>
- Kakavand, M.R. and Mehrabi, H.R. 2022. Study on the role of entrepreneurship opportunities in natural resources. 11th Conference on Agriculture and Natural Resources, Tehran, Iran (in Persian).
- Korani, Z. 2023. Job creation and rural employment based on medicinal plants development. Journal of Ecophysiology and Phytochemistry of Medicinal Plants, 9(2): 95-99 (in Persian).
- Lang, R. and Fink, M. 2019. Rural social entrepreneurship: The role of social capital within and across institutional levels. Journal of Rural Studies, 70: 155-168. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.03.012>
- Mouraviev, N. and Avramenko, A. 2020. Entrepreneurship for deprived communities: Developing opportunities, capabilities and enterprise culture. Emerald Points, Emerald. <https://doi.org/10.1108/978-1-78973-985-520201001>

- Mozani, D. 2011. Identification of entrepreneurship opportunities in medicinal plants in Mazandaran province. National Conference on Medicinal Plants, Mazandaran, Iran (in Persian).
- Mulyono, D., Pinardi, D. and Jufri, A. 2020. Development of medicinal plant culture through empowerment of entrepreneur. Proceedings of the International Seminar on Promoting Local Resources for Sustainable Agriculture and Development (ISPLRSAD 2020), Advances in Biological Sciences Research, 13: 1-7. <https://doi.org/10.2991/absr.k.210609.065>
- Nemati Peikani, M. and Jalilian, N. 2013. Medicinal plants of Kermanshah province. Taxonomy and Biosystematics, 4(11): 69-78 (in Persian). <https://doi.org/10.22108/tbj.2021.130866.1181>
- Rathore, R. and Mathur, A. 2018. Entrepreneurship development in medicinal and aromatic plants: Prospects and challenges. International Journal of Economic Plants, 5(1): 032-035. <https://doi.org/10.23910/IJEP/2018.5.1.0219>
- Razaghi Borkhani, F. and Koochaki, Z. 2021. Extension and development of medicinal plants village: A step towards rural sustainable entrepreneurship. Congress on Medicinal Plants: Mechanization and Processing, Tehran, Iran (in Persian).
- Saify Nabiabad, H., Piri, K. and Amini, M. 2015. Nanobiosensors and their applications in the medicinal plants industry. Journal of Medicinal Plants Biotechnology, 2: 131-140 (in Persian). <https://doi.org/10.22092/jmpb.2015.108900>
- Sultana, R. and Rahman, A.H. 2017. Documentation of medicinal plants at the village Kholabaria of Natore District, Bangladesh. Journal of Life Sciences, 3: 52-78.
- Zolfaghari, E., Adeli, E., Mozafarian, V., Babaei, S. and Habibi Bibalan, G. 2012. Identification of medicinal plants in Arasbaran region and study of local knowledge of indigenous people (Case study: Arasbaran forests in Mardangham Chai basin). Iranian Journal of Medicinal and Aromatic Plants Research, 28(3): 534-550 (in Persian). <https://doi.org/10.22092/ijmapr.2012.2971>

The Role of Medicinal Plants in Rural Entrepreneurship: A Case Study of Dalahu County in Kermanshah Province Kermanshah Province

Haideh Heidari¹, Aeizh Azmi^{2*}

1. Msc., Department of geography, faculty of literature and humanities, Razi University, Kermanshah, Iran .
2. Associate professor, Department of geography, faculty of literature and humanities, Razi University, Kermanshah, Iran, (Corresponding author)

Received: March 2026 Accepted: August 2026 - DOI: 10.22092/mpt.2026.372458.1218

Abstract

Heidari, H., Azmi, A., The Role of Medicinal Plants in Rural Entrepreneurship: A Case Study of Dalahu County in Kermanshah Province

Iranian Medicinal Plants Technology, Vol 7, No. 2, 2025 15-16: 105-116(in Persian)

Abstract

The use and consumption of these plants have been widely used since ancient times and has always been of interest to indigenous and local people. Given that most of these plants are used in rural areas, it is of great importance to examine the effects and factors affecting prosperity and its impact on the development of rural areas. With this in mind, this study examines the role of medicinal plants in rural entrepreneurship in Dalahu County. The research method is descriptive-analytic. The data collection tool was a questionnaire. The sample size was calculated using the Cochran formula, which was equal to 157 people from the villages of Tutshami, Kamran Beg, and Brod Sofli. The validity of the study was confirmed using the opinions of geography and social science experts, and the reliability of the study was determined with the help of Cronbach's alpha (with an average of 0.73). The sampling method in the villages was simple random. The results indicate that medicinal plants have had positive effects on the economy, income, and employment of villagers. In the cultural dimension, familiarity with
Email address of the corresponding author: a.azmi@razi.ac.ir

medicinal plants and women's participation in the economy of the community, and in the social dimension, improving health and hygiene awareness along with women's role in rural areas is of great importance. The findings from Spearman's correlation show a significant relationship at the 0.01 and 0.05 levels between the use of medicinal plants and economic, social, and cultural variables, and the regression findings show that economic variables are more important than the other two variables.

Keywords: Medicinal plants, Economic dimension, social dimension, Cultural dimension, Dalahu County